ISSN 2227-8877

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІСНИК

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Серія “Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов”

Випуск 93

Видається з 1966 року

Харків
2021

Статті цього Вісника висвітлюють актуальні проблеми іноземної філології, методики викладання іноземних мов та перекладу, а також зіставних та перекладацьких студій, які залучають українську мову. На матеріалі англійської, німецької, української, російської мов розглядаються важливі для науки питання когнітивістики, дискурсології, семантики і прагматики художнього і медіа дискурсу, лексикографії; зокрема, евристичних засад вивчення мовленнєвих універсалій, семіотики мультимодального тексту, інтертекстуальності, дискурсивного іміджу політика тощо.

Для лінгвістів, викладачів, аспірантів та пошукачів, студентів старших курсів.

Вісник є фаховим виданням категорії «Б» у галузях «Філологічні науки» (спеціальність – 035) та «Педагогічні науки» (спеціальності – 011, 014, 015) – наказ МОН України № 409 від 17.03.2020

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 28 травня 2021 року)

Головний редактор

Ребрій О. В., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Безугла Л. Р., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Бондаренко Є. В., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Бориско Н. Ф., докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
Голубнича Л. О., доктор пед. Наук (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна)
Джовчош М. доктор. філол. наук (Університет Матея Бела, Словаччина)
Домінгос Матіто Ф., докт. філол. наук (Університет Ріоха, Іспанія)
Донець П. М., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Костікова І. І., докт. пед. наук (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна)
Куліш С. М., докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Ланге А. доктор. філол. наук (Таллінський університет, Естонія)
Мартинюк А. П., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Морозова О. І., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Мясоєдова С. В., канд. філол. наук (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна)
Ніколаєва С. Ю., докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
Ольховська А. С., докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Пасинок В. Г., докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Піхтовнікова Л. С., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Рандл К., докт. наук (Болонський університет, Італія)
Самохіна В. О., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Солощук Л. В., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Тарнопольський О. Б., докт. пед. наук (Дніпропетровський університет економіки і права, Україна)
Фролова І. Є., докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)
Черноватий Л. М., докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)

Відповідальний секретар:

Кабірі М. Х., канд. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)

Технічний секретар:

Пахаренко А. В., канд. філол. наук (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)

Секретар

Сиса Я. С., викл. (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4,
Харківский національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет іноземних мов
Тел.: (057) 707-54-42; e-mail: visnyk.inozemnamova@gmail.com
http://foreign-languages.karazin.ua/research/editions/bulletin-archives
http://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/index

Текст подано в авторській редакції. Статті пройшли зовнішнє та внутрішнє рецензування. Коефіцієнт подібності
Свідоцтво про держреєстрацію № 21562–11462Р від 20.08.2015.

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, оформлення, 2021

УДК 811.111:371 DOI: 10.26565/2227-8877-2021-93-10

Роль тьюторства в опануванні германськими мовами у вищій школі

Коробова І. О.
кандидат філол. наук, старший викладач кафедри української та іноземних мов Національного університету фізичного виховання і спорту України;
e-mail: ira_korobova@ukr.net; ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8253-9330
GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com.ua/citations?user=wFVEXsEAAAAJ&hl=uk

Нікіфорова В. Г.
старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету;
e-mail: vic_nikiforova@ukr.net; ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6606-1127;
SCHOLAR GOOGLE: https://scholar.google.com/citations? view_op=list works&hl=ru&user=JHP0OfoAAAAJ;

Лікарчук Л. І.
старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу
Київського національного торговельно-економічного університету;
e-mail: likarchuk@gmail.com; ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8167-9032

(Київ)

У статті розкрито проблему впровадження якісного тьюторства у вищій школі, зокрема у вивченні германських мов. Як свідчить практика, кількість студентів, що прагне якісно опанувати германські мови, зростає; такі студенти потребують побудови індивідуальної освітньої траєкторії, де особливе місце належить тьютору. Однак, проблема тьюторства для вітчизняної науки є досить новою, незважаючи на наявні роботи, що розкривають теоретичні та практичні аспекти розвитку тьюторства як педагогічної професії, питання тьюторства в опануванні германськими мовами у вищих навчальних закладах залишаються поза увагою науковців, що зумовлює актуальність дослідження. Тьюторство – це додаткова необхідна складова, що доповнює основний навчальний процес; тьютор – творча особистість, керівник навчальної групи, який проводить групові заняття-практикуми, надає психологічну підтримку й індивідуальну допомогу студентам у вирішенні навчальних та особистих проблем, пов'язаних з навчанням; здійснює професійну орієнтацію та консультування з питань кар'єри. Якість тьюторства в опануванні германськими мовами залежить від успіху різних взаємопов'язаних робочих процесів – Коло якості тьюторства: розробка концепції тьюторства (визначення обсягу занять, кількості студентів, необхідної кількості тьюторів та навчальних цілей), пошук тьюторів (у кінці попереднього навчального семестру подання оголошення та організація зустрічей), підготовка тьюторів (фахова та дидактична), керування роботою тьюторів (через постійні зустрічі-консультації), оцінка тьюторства (самооцінка у рамках офіційної системи оцінювання навчального закладу). Особливе місце у концепції тьюторства належить документуванню усіх процесів з метою аналізу та передачі матеріалів наступному поколінню тьюторів. Тьюторство – важливий елемент системи управління якістю сучасного вищого навчального закладу, адже реалізує цінності індивідуалізації та самовизначення. Перспективи подальших досліджень полягають у теоретичному обґрунтуванні ефективності впровадження тьюторства у закладах вищої освіти щодо якісного опанування германськими мовами.

Ключові слова: вища школа, германські мови, Коло якості, тьютор, тьюторство.

Korobova I., Nikiforova V., Likarchuk L. The role of tutoring in mastering German languages in higher education. The article reveals the problem of introducing quality tutoring in higher education, in particular Germanic languages. As practice shows, the number of students who want to master Germanic languages is growing; such students need to have an individual educational trajectory, where a special place belongs to the tutor. However, the problem of tutoring in domestic science is quite new, despite available works that reveal the theoretical and practical aspects of the tutoring development as a teaching profession, the issue

© Коробова І. О., Нікіфорова В. Г., Лікарчук Л. І., 2021

of tutoring in mastering Germanic languages in higher education remains unnoticed by scholars, which makes the study relevant. Tutoring is an additional necessary component that complements the basic educational process; the tutor is a creative person, the leader of the study group, who conducts group classes, provides psychological support and individual assistance to students in solving educational and personal problems related to learning; provides career guidance and counselling. The quality of tutoring in mastering Germanic languages depends on the success of various interrelated work processes – Quality circle of tutoring: development of tutoring concept (determining the scope of classes, number of students, required number of tutors and educational goals), search for tutors (at the end of the previous semester with submission announcements and organizational meetings), training of tutors (professional and didactic), management of tutors (through regular meetings-consultations), assessment of tutoring (self-assessment and within the official evaluation system of the educational institution). A special place in the tutoring concept belongs to the documentation of all processes in order to analyse and transfer materials to the next generation of tutors. Tutoring is an important element of the quality management system in a modern higher education institution, as it realizes the values of individualization and self-determination. Prospects for further research are in the theoretical substantiation of the tutoring effectiveness in the mastering of German languages in higher education.

Key words: Germanic languages, higher education, Quality circle, tutor, tutoring.

1. ВСТУП

Впровадження європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, забезпечення автономії вищих навчальних закладів, академічна свобода і академічна мобільність учасників освітнього процесу – суттєві трансформації в українській системі вищої освіти за останні десятиріччя. Усі ці зміни визначені Законом України «Про вищу освіту» та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України й Міністерства освіти і науки України. Зростаючий інтерес у педагогічній спільноті до інновацій дозволяє стверджувати, що тьюторство стає провідною педагогічною технологією XXI ст. Як свідчить практика, кількість студентів, що прагне якісно опанувати германські мови зростає, такі студенти потребують побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Особливе місце у супроводі розвитку особистості філолога-германіста в освітньому просторі належить тьютору.

Сутність тьюторської діяльності, функції педагога, що здійснює тьюторський супровід, розглядали у своїх роботах М. Кулагіна [7], С. Щенніков, О. Теслінов та А. Чернявська [10] та інші, а проблему професійної підготовки тьюторів у вищих навчальних закладах охарактеризовано в наукових працях А. Бойко [1], К. Зубенко та О. Залюбівської [4], В. Кузьмин [5] та інших. У працях О. Зоткина [4], Р. Шаран [9] висвітлені основи тьюторської діяльності, її форми і методи, шляхи тьюторської допомоги. М. Гемпель [2] розробив методичне забезпечення тьюторської діяльності відповідно до кола якості тьюторства.

Однак, проблема тьюторства для вітчизняної науки є досить новою, і хоча у цьому напрямі ведуться активні наукові розвідки, аналіз стану досліджуваного питання у педагогічній теорії і практиці показав, що незважаючи на наявні роботи, що розкривають теоретичні та практичні аспекти розвитку тьюторства як педагогічної професії, питання тьюторства в опанування германськими мовами у вищих навчальних закладах залишаються поза увагою або малодослідженими, що зумовлює а к т у а л ь н і с т ь д о с л і д ж е н н я .

М е т о ю цієї роботи є обґрунтування особливостей тьюторства як необхідної складової в закладах вищої освіти для якісного опанування германськими мовами; охарактеризування можливих процесів для забезпечення якісного формування тьюторства у вищій школі.

О б ' є к т о м дослідження є роль тьюторства у вищій школі для опанування германських мов, а п р е д м е т о м – характеристики Кола якості поняття тьюторства, що забезпечують якість тьюторського процесу у вищій школі. М а т е р і а л о м д о с л і д ж е н н я є процеси Кола якості концепції тьюторства у вищих навчальних закладах.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Поняття тьюторства.

Компетенції і результати освіти розглядаються як головні цільові установки в реалізації сучасних стандартів освіти. Стандарти базуються на компетентнісному підході і поділяють філософію визначення вимог до фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проєкті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі». Використання компетентнісного підходу в освіті передбачає принципові зміни в організації навчального процесу, в управлінні ним, в діяльності викладачів, в способах оцінювання освітніх результатів студентів в порівнянні з навчальним процесом, заснованим на концепції «засвоєння знань». Основною цінністю стає не засвоєння обсягу інформації (відомостей), а освоєння студентами таких умінь, які дозволяли б їм визначати свої цілі, приймати рішення і діяти в типових і нестандартних ситуаціях [6]. Саме такі цілі допомагає ефективно досягнути тьюторство, що останнім часом стає необхідним для якісного опанування навчальним матеріалом.

Виникнення феномену тьюторства пов'язують з історією університетів Великої Британії. Його поступове оформлення відбулося в XIV ст. в Оксфордському, а згодом і Кембриджському університетах. Процес самоосвіти був основним в отриманні університетських знань, і тьюторство від початку

виконувало функції його супроводу, вважалося формою університетського наставництва. Наприкінці XVI ст. тьютор стає центральною фігурою в університетській освіті, відповідаючи головним чином за виховання своїх підопічних. До XVII ст. виховні функції тьютора набувають все більшого значення, і тьюторство офіційно визнається частиною англійської університетської системи. Тьютор стає найближчим порадником студента і помічником у подоланні труднощів особистісного і професійного становлення. Науковці виділяють три основні напрями тьюторської діяльності в англійських університетах того часу: навчальний, виховний і дозвіллєвий [4]. Упродовж XVIII–XX ст. у найстаріших університетах Англії тьюторська система не тільки не применшила своїх позицій, але, навпаки, зайняла центральне місце в освітньому процесі. В Оксфорді й Кембріджі тьютори досі займають важливе становище як штатні одиниці, забезпечуючи зворотній зв'язок між студентом і конкретним викладачем та всім професорсько-викладацьким складом, а отже – зберігаючи цілісність академічної освіти [7].

Тьюторство – це різновид навчальних занять, які проводяться студентами (тьюторами) для студентів. Тьюторами, як правило, стають студенти старших курсів, які вирізняються глибокими знаннями, багатим досвідом і т. ін. Знакова особливість тьюторства полягає у тому, що студенти не просто навчаються разом, вони вчаться один в одного. А отже, тьютори не тільки створюють навчальний простір для своїх колег, вони самовдосконалюються, виконуючи цю складну роботу, поглиблюють фахові знання та відпрацьовують ключові навички, які знадобляться їм для роботи у майбутньому. Тьюторство – це додаткова опора, що доповнює основний навчальний процес. Якраз за несприятливих рамкових умов у вищих навчальних закладах, таких як велика кількість студентів та брак викладачів, тьюторство надає можливість навчання у невеликих групах [2].

На думку С. Щенникова, тьютор – керівник навчальної групи, який займається методичною підготовкою студентів та проводить групові заняття-практикуми, здійснює допомогу в проведенні, перевірці та оцінці атестаційних робіт; проводить консультації та надає іншу психологічну підтримку, а також індивідуальну допомогу студентам у вирішенні навчальних та особистих проблем, пов'язаних з навчанням; здійснює професійну орієнтацію та консультування з питань кар'єри [10].

О. Орел висловлює думку, що тьютор – це творча особистість, яка активно працює зі студентами, створює щоразу нові, неповторні та надзвичайно цікаві (для нього і для студентів) тьюторіали. Тьютор – це носій готових, добре сформованих і укомплектованих навчальних матеріалів, перевірених методик і знань. Єдине, що потрібно від тьютора, – вчасно перевірити точність виконання завдань, чітко і зрозуміло для студентів відпрацювати тьюторіал і допомогти їм розібратися з основними теоріями курсу. Тьютор не вчить, він підтримує студента до того часу, поки той не стане більш компетентним і самостійним [8].

А. Бойко говорить про те, що провідною метою діяльності тьютора є формування професійної професіональної суб'єктності, здатної до власного майбутнього професійного саморуху, реалізація в професії завдяки своєму ресурсу, даному від природи і здобутому в процесі розвитку [1]. В умовах сьогодення особливо актуальними стають завдання тьютора в умовах дистанційної освіти: управління самостійною роботою студентів, що передбачає закріплення за ним таких функцій: формування мотивів, що спонукають слухачів до навчання; постановка індивідуальних цілей і завдань у вивченні дистанційного курсу або програми навчання; передавання знань і досвіду організації самостійного навчання; організаційна діяльність, зокрема із взаємодії між студентами; створення і використання інструментарію інтерактивних та індивідуальних методів і форм навчання; контроль за індивідуальними і груповими результатами процесу навчання; удосконалювання діяльності студентів [8].

Польські дослідники (B. Karpińska-Musiał, M. Sławińska, M. Chmura та ін.) дотримуються позиції, що тьюторство – це допомога, що надається інтерактивним та систематичним способами людьми, які не є професійними вчителями. Тьюторство переважно має відбуватися за принципом контакту «тет-а-тет», тобто в парі [3].

В. Кузьмин пропонує впровадження часткового (неповного) тьюторинга і виділяє організаційно-консультативний тьюторинг, при якому тьютор: інформує студентів, які виявили бажання брати участь у тьюторингу, і закріплених за вибраним ними тьютором, про цілі, завдання, умови навчання; спільно із студентом бере участь у формуванні індивідуального навчального плану; погоджує індивідуальний план-графік навчального процесу (заняття, консультації) відповідно до освітньої програми, за якою навчаються студенти даної спеціальності; здійснює професійні комунікації з викладачами вищого навчального закладу, відвідування навчальних курсів яких є доцільним для виконання студентом в повному обсязі. Він організовує проведення додаткових консультацій, індивідуальних і групових (комунікативних) занять студентів, в тому числі із залученням сторонніх фахівців і організацій; направляє саморозвиток і самовиховання особистості, допомагає студентам в їх професійному самовизначенні, розвиває їх дослідні та соціокультурні компетенції; у разі необхідності консультує студентів інших факультетів (інститутів) з питань в межах своєї компетенції [6].

Науково-дослідний тьюторинг: бере участь у підготовці та проведенні очних навчальних занять

з проблем історії, теорії, методології та методики наукових досліджень; сприяє в розробці та визначенні концептуальних рамок експериментальних або наукових досліджень; бере участь в консультуванні, розгляді та оцінці матеріалів есе, розрахункових, курсових робіт; здійснює підготовку студентів до участі в студентських наукових конференціях; сприяє представленню результатів наукових досліджень студента професійному і освітньому співтовариству, публікації та популяризації матеріалів, висновків та рекомендацій для представлення в науковій пресі. Професійний (кар'єрний) тьюторинг: бере участь у спільних дослідженнях ринку праці; консультує з можливих напрямків професійної діяльності в рамках обраної спеціальності; бере участь в уточненні напрямків курсових робіт і дипломних досліджень відповідно до реальної або потенційної практичної діяльності студента; здійснює професійне консультування в ході реалізації студентах робочих завдань, отриманих від роботодавця в період практики, роботи в канікулярний період або неповної зайнятості в період навчання; надає рекомендації студентам старших курсів для працевлаштування [6].

Тьюторство щодо якісного опанування германськими мовами під керівництвом студентів посідає окреме вагоме місце. Такий вид взаємодії доповнює основний процес навчання, адже робота у маленьких групах на умовах рівності дозволяє вдало опрацювати навчальний матеріал, поглибити та закріпити отримані знання з іноземної мови.

2.2. Значення тьюторства у опануванні германськими мовами

Якість тьюторства в опануванні германськими мовами залежить від успіху різних робочих процесів, які можна відобразити у кругообігу підвищення якості роботи тьюторів (рис. 1) .

М. Гемпель зазначає, що центральним і значущим для нормального функціонування робочих відносин є початкове визначення ролей тьюторів та кураторів, а також пристосування цих ролей до ситуації у разі потреби. Визначення, аналіз та можливе пристосування ролей за наявності такої необхідності – це важливий складник усіх процесів. Вирішальний момент – це документування усіх процесів. Тільки за умови письмового фіксування їх можна доопрацювати у наступному семестрі і, таким чином, постійно покращувати роботу тьюторів у межах певного фаху [2].

На нашу думку, для того, щоб усі підготовчі етапи було завершено до початку тьюторської програми з опанування германськими мовами, необхідно завчасно визначити запланований обсяг, кількість студентів та необхідну кількість тьюторів (Таблиця 1).

Таблиця 1

Приклад ключових моментів тьюторства щодо опанування германськими мовами

Назва	*Германська філологія*
Курс	*бакалавр філології*
Модуль	*куратор /відповідальний за модуль*
Місце у навчальній програмі	*добровільний супровід курсу*
Вид тьюторства	*супровід практичних занять*
Періодичність	*кожен семестр*
Обсяг	*14 тижнів, по 2 години на тиждень*
Кількість студентів	*макс. 100*
Кількість занять, які проводять тьютори	*8-10 занять на тиждень (за потреби)*
Кількість тьюторів	*5 тьюторів (кожен пропонує за потреби по 2 заняття на тиждень)*

Наступний крок – це визначення навчальних цілей тьюторства (Таблиця 2): яких результатів мають досягти студенти після участі у тьюторській програмі щодо опанування германськими мовами.

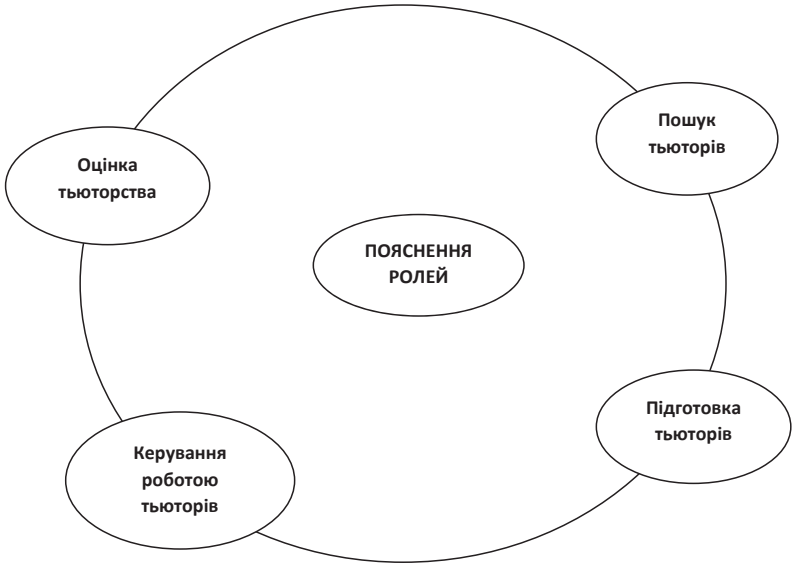

Рис. 1. Коло якості тьюторства

Таблиця 2

Приклад цілей тьюторства

Чому тьюторство необхідне?	*Студенти краще підготовлені до екзамену з навчальних дисциплін, що пов'язані з іноземними мовами.*
Яку мету та функцію має тьюторство?	*Студенти поглиблюють матеріал з навчальних дисциплін, коли індивідуально або колективно виконують завдання, до того ж отримують відгук про досягнуті результати, можуть ставити питання на рівних.*
Хто є цільовою групою тьюторства?	*Студенти-бакалаври спеціальності «Германська філологія (переклад включно)».*

У деяких вищих навчальних закладах є можливість розглядати тьюторство як складник академічної успішності. Це означає, що тьютори не тільки мають винагороду за договором як помічники, але за свою роботу додатково заробляють кредити з профільної дисципліни або дисципліни за вибором. Лейпцизький університет пропонує модуль із профільної дисципліни, за який студенти можуть додатково отримати 5 кредитів, якщо вони набули дидактичної кваліфікації та задокументували свої тьюторські заняття у формі планів занять [2].

Якісна підготовка майбутніх тьюторів – це незамінний складник успішного тьюторства з германської філології. Тому, було б добре розпочати пошук майбутніх тьюторів наприкінці попереднього семестру із поданням оголошення про вакансію (Таблиця 3).

Таблиця 3

Київський національний торговельно-економічний університет
Факультет торгівлі та маркетингу
відкриває конкурс на заміщення посад на період _____
ТЬЮТОРІВ

Тема: фахове тьюторство з германської філології

Обов'язки: для участі у тьюторскій програмі з предмету «Практичний курс першої іноземної мови». Робоче навантаження – 8 годин на тиждень.

Завдання:
– самостійне проведення тьюторських занять;
– інтенсивна підготовка протягом семестру;
– підтримка іноземних студентів протягом семестру;

Вимоги: –
– освіта бакалавра філолога від п'ятого семестру;
– високий рівень володіння германськими мовами;
– міжкультурна компетентність;
– самостійність;
– комунікативні навички та соціальна відповідальність.

Більше інформації на сайті:....

*Резюме із коротким супровідним листом в електронному вигляді надсилати до_____ (дата, адреса елек*тронної пошти).

Куратори, розуміючи труднощі, які можуть виникнути, знайомлять тьюторів із завданнями та обов'язками. Під час канікул, безпосередньо перед початком тьюторської програми, варто провести першу організаційну зустріч за участі усіх задіяних осіб: майбутні тьютори, викладачі відповідного модуля, представники адміністрації. Важливий складник усіх зустрічей – це письмове документування, щоб усі присутні могли усвідомити завдання, які вони на себе взяли, та терміни їхнього виконання, що будуть зафіксовані письмово. Також майбутні тьютори з германської філології повинні до початку тьюторства пройти фахову та дидактичну підготовку.

У дещо більших командах тьюторів та кураторів можна вдатися до письмового формулювання ролей, завдань та очікувань від протилежної сторони (Таблиця 4). Тьютори та куратори записують свої очікування щодо іншої сторони та розуміння власних завдань і обов'язків на окремих картках. Потім ці картки презентуються у групі. Далі відбувається процес порівняння взаємних очікувань та розуміння ролей, встановлюються розбіжності, якщо вони є. Цей етап роботи допомагає уникнути майбутніх конфліктів у команді. Окрім цього, письмове фіксування ролей та завдань підвищує рівень відповідальності обох сторін. У разі виникнення конфліктів чи інших труднощів завжди можна ще раз подивитися на задокументовані домовленості і скорегувати поведінку. У багатьох вищих навчальних закладах існують спеціальні програми підготовки тьюторів (наприклад, від методичного відділу дидактики вищої школи університету). Проходження дидактичної кваліфікації слід організовувати в робочі години тьюторів. У Лейпцизькому університеті дидактична кваліфікація тьюторів набувається в межах курсу лекцій з Тьюторингу (Tutoring-Kolleg) [2].

Таблиця 4

Планування практичного заняття з предмету тьютором

№	*Час заняття*	*Цілі*	*Зміст*	*Методи*	*Зауваження*

Пояснення фахових особливостей з германської філології може відбуватися через кураторів тьторських програм або викладачів-германістів, адже вони мають усі необхідні матеріали, наприклад, літературу, конспекти, завдання та відповіді до тестових завдань.

Важливий складник якісного керування тьюторами – це регулярні зустрічі-консультації, мета яких – обговорення роботи (наприклад, у разі виникнення складних ситуацій) та взаємовідвідування занять. Одним із завдань тьюторів є документування занять із студентами. План проведення заняття (мета, зміст, методи) – це найкращий варіант такого документування. Для консультування тьюторів ідеально підходить укладання розкладу регулярних зустрічей, наприклад, раз на два тижні. Під час цих зустрічей варто дізнатися про актуальний стан перебігу тьюторської програми, що було опрацьовано, і використовувати отриману інформацію при плануванні наступних практичних занять. З іншого боку, тьютори можуть дізнатися про важливі елементи практичних занять, та звернути на них увагу у своїй роботі.

Таблиця 5

Анкета взаємовідвідування занять

1. Спостереження
Будь ласка, запишіть свої враження максимально точно та детально. Занотуйте свої враження стосовно:
– підготовки курсу;
– вступної частини курсу (привітання, вступ, використання робочих матеріалів…);
– спілкування між тьютором та студентами:
- *запитання-відповідь (зустрічні запитання до групи, проміжок часу між запитанням та відповіддю…);*
- *активізація попередніх знань, сприйняття попередніх знань різного рівня;*
- *мова тіла (наприклад, зоровий контакт…);*
- *узагальнення змісту (наприклад, візуалізація);*

– поведінки тьютора / тьюторки;
– пов'язування теоретичних знань з практичними;
– забезпечення співпраці усіх студентів.
2. Після спостереження
– Які є ідеї щодо концепції курсу, за яким велося спостереження? Що слід залишити, що змінити?
– Які висновки можливо зробити для своєї діяльності як тьютора?

Водночас тьютори можуть звернутися із питаннями з фаху, на які вони на заняттях зі студентами самостійно не можуть надати відповідь. У результаті регулярних зустрічей та обміну інформацією заняття настільки узгоджуються з заняттями тьюторів, що студенти сприймають їх у межах модуля як цілісну концепцію. Це – найкраща передумова для досягнення хороших результатів навчання, які, у свою чергу, матимуть позитивний вплив на оцінку досягнутих результатів. Одну із можливостей обговорення проблемних ситуацій у команді тьюторів являє собою групова консультація. Для цього спочатку варто визначити та занотувати усі проблеми, які виникли у тьюторів. Розподілити їх на групи (за подібністю випадків), з'ясувати усі можливі деталі та встановити послідовність розгляду наявних проблем. Тільки після цього розпочинається власне консультація, під час якої усі проблеми обговорюються згідно з визначеною чергою. Важливо, щоб у ході обговорення тьютори ділилися ідеями щодо вирішення проблемних ситуацій, щоб ініціатива походила саме від них. Під час взаємовідвідування занять двоє чи троє тьюторів кооперуються, щоб поділитися своїм викладацьким досвідом та підвищити власний рівень викладання. Для цього вони відвідують заняття один одного та спостерігають за тим, як відбувається процес викладання на засадах партнерства у їхніх колег (Таблиця 5).

Відвідування заняття складається із чотирьох кроків: 1. Тьютори знайомляться між собою та визначають критерії, за якими має відбуватися спостереження за процесом викладання на засадах партнерства (критерії оцінювання заняття). 2. Тьютори відвідують заняття один одного та спостерігають за процесом викладання на засадах партнерства згідно з встановленими критеріями. Вони записують свої спостереження у протокол відвіданого заняття. 3. Обговорення, на якому тьютори обмінюються своїми спостереженнями із колегою, чиє заняття вони відвідали. 4. Тьютори, заняття яких відвідувались колегами, вирішують, що із побаченого колегами вони можуть використати задля покращення власних тьюторських занять, та вносять результати у протокол розвитку [2].

На наш погляд, у процесі реалізації тьюторської програми, оцінка є необхідним складником якісної підготовки студентів германістів. Оцінювання може відбуватися в ході або наприкінці тьютор-

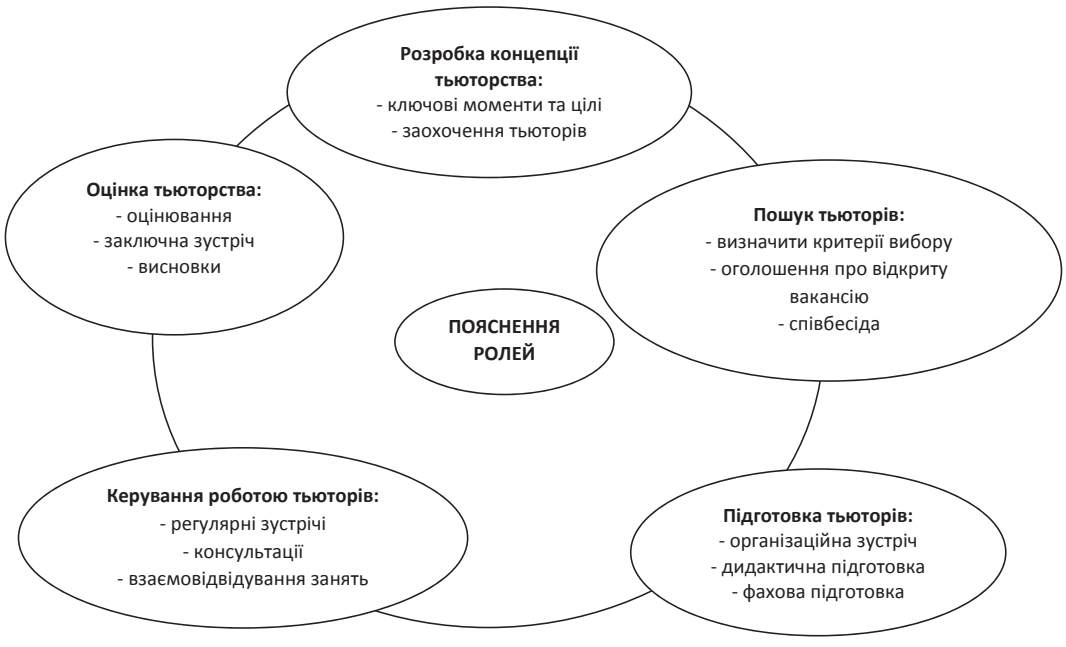

Рис. 2. Коло якості з усіма процесами

ської програми і є частиною навчального процесу програми, тому що тьютори особисто несуть за неї відповідальність. Студенти, задіяні у тьюторській програмі, через оцінку мають змогу реально побачити отримані результати та зробити висновки для подальшого планування навчанням.

М. Гемпель вказує також на оцінку у рамках офіційної системи оцінювання навчального закладу: для цього декани факультетів регулярно готують звіти та надають їх керівництву навчального закладу. Однак, визначений метод оцінювання навчальних курсів університету (наприклад, довгі анкети із закритими запитаннями) може не підходити для оцінювання тьюторської програми (не передбачено можливості пропонування конкретних шляхів покращення) [2].

Досвід щодо якісного тьюторства з германської філології набувається через спостереження тьюторів та студентів за перебігом тьюторської програми; спостереження викладачів щодо навчальних курсів, до яких належать тьюторські програми; результати оцінювання тьюторської програми. Усю інформацію про тьюторську концепцію варто зберігати, адже викладання у вищій школі пов'язане із постійною зміною працівників, однак це не повинно призводити до розриву Кола якості.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розриву у Колі якості концепції тьюторства щодо опанування германськими мовами можна уникнути, якщо передати наступному поколінню тьюторів детальну інформацію щодо охарактеризованих процесів (рис. 2) разом із планами наявних тьюторських концепцій та відповідними матеріалами із завданнями, планами-конспектами, результатами оцінювання. Тьюторство – важливий ресурс для створення ефективної, гнучкої, орієнтованої на студента системи освіти. Робота із Колом якості тьюторських програм, що стосується якісного опанування германськими мовами, із часом ставатиме все простішою та концепція тьюторства вже буде випробуваною на практиці.

Уся тьюторська діяльність передусім спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного вивчення дисципліни. Тьютор, здійснюючи організацію самовизначення, самореалізацію людини в професії, надає їй допомогу в розробці індивідуальної освітньої парадигми, тобто забезпечує успішність індивідуальних професійних спроб.

Тьюторство – важливий елемент системи управління якістю сучасного вищого навчального закладу, адже воно реалізує цінності індивідуалізації, свободи, самовизначення, осмисленого ставлення людини до власного життя, свого майбутнього та кар'єрної перспективи.

Сьогодні в Україні відсутня реальна законодавча база реалізації тьюторства у вищій школі. Проте в перспективі тьюторство, щодо якісного опанування германськими мовами, має великий потенціал у нашій країні. Перспективи подальших досліджень полягають у теоретичному обґрунтуванні ефективності впровадження тьюторства в закладах вищої освіти щодо якісного вивчення германських мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко, А. М. (2011). Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовноморальної взаємодії. *Педагогічні науки, 2,* 4–10.

2. Гемпель, М. (2017). *Якісне тьюторство – посібник для викладачів та керівників*. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. Відновлено з https://euedusci.files.wordpress.com/// 2018/05/d18fd0bad196d181d0bdd0b5-d182d18cd18ed182d0bed180d181d182d0b2d0be.pdf.

3. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII. (2014). Відновлено з http://zakon.rada.gov.ua/1556-19.

4. Зоткин, А. (2005). Идея тьюторства и проблема субъективности в образовании. *Тьюторство: концепции, технологии, опыт*, 23–35.

5.Зубенко, К. О., & Залюбівська, О. Б. (2018). *Про польський досвід впровадження тьюторства в систему вищої освіти,* Матеріали XLVII наук.-техн. конф. підрозділів ВНТУ, Вінниця. Відновлено з https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/5129.

6. Кузьмин, В. М. (2017). Використання тьюторинга для удосконалення системи управління якістю вищої освіти. *Інтелект XXI, 2,* 247–252.

7. Кулагина, М. Г. (1999). Рождение и воспитание детей в среде английской аристократии в XVII–XVIII веках. *Вестник всеобщей истории*, *2,* 82–91.

8. Курлянд, З. Н., Бартєнєва, І. О., Богданова, І. М., Галіцан, О. А., & Гурін, Р. С. (2012). *Теорія і методика професійної освіти.* Київ: Знання. Відновлено з https://pidru4niki.com/1029022855100/pedagogika/profesiyna_mobilnist_vikladacha_profesiynoyi_shkol.

9. Шаран, Р. В. (2011). Вимоги до професійної компетентності тьюторів у системі дистанційного навчання США. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 5,* 137–141.

10. Щенников, С. А., Теслинов, А. Г., & Чернявская, А. Г. (2006). *Основы деятельности тьютора в системе дистанционного образования.* Москва: ООО «Дрофа».

11. *Tutoring: A time-tested solution to an unprecedented pandemic.* (2020). Brookings. Retrieved from https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2020/10/06/tutoring-a-time-tested-solution-to-an-unprecedented-pandemic/.

12. *What Tutoring is and What Tutoring is not.* (2016). Schmid College of Science and Technology. Retrieved from https://blogs.chapman.edu/scst/2016/02/09/what-tutoring-is-and-what-tutoring-is-not/.

REFERENCES

1. Boiko, A. M. (2011). Tiutor – yakisno vyshcha pedahohichna pozytsiia i novyi prostir dukhovnomoralnoi vzaiemodii [Tutor – a qualitatively higher pedagogical position and a new space of spiritual and moral interaction]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, *2,* 4–10. (in Ukranian)

2. Hempel, M. (2017). *Yakisne tiutorstvo – posibnyk dlia vykladachiv ta kerivnykiv.* Mikhael Hempel, Shtefani Vimer, Anita Zekyra, pereklad z nimetskoi Yaroslavy Ivanenko [Quality tutoring is a guide for teachers and leaders Michael Hempel, Stefani Wiemer & Anita Zekira, translated from German by Yaroslava Ivanenko]. Kyiv: NPU by Drahomanov. https://euedusci.files.wordpress.com/2018/05/d18fd0bad196d181d0bdd0b5-d182d18cd18ed182d0bed180d181d182d0b2d0be.pdf. (in Ukranian)

3. Kulagina, M. G. (1999). Rozhdeniye i vospitaniye detey v srede angliyskoy aristokratii v XVII–XVIII vekakh [Birth and upbringing of children in the environment of the English aristocracy in the seventeenth and eighteenth centuries]. *Vestnik vseobshchey istorii – Bulletin of universal history, 2,* 82–91. (in Russian)

4. Kurliand, Z. N., Bartienieva, I. O., Bohdanova, I. M., Halitsan, O. A. & Hurin, R. S. (2012). *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity* [Theory and methods of vocational education]. Kyiv: Znannia. https://pidru4niki.com/1029022855100/pedagogika/profesiyna_mobilnist_vikladacha_profesiynoyi_shkol. (in Ukranian)

5. Kuzmyn, V. M. (2017). Vykorystannia tiutorynha dlia udoskonalennia systemy upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity [Using tutoring to improve the quality management system of higher education]. *Intelekt XXI – Intelligence XXI, 2,* 247–252. (in Ukranian)

6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2014). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy No. 1556-VII «Pro vyshchu osvitu» [The order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1556-VII " On Higher Education"]. Retrieved from: Retrieved from: http://zakon.rada.gov.ua/1556-19. (in Ukranian)

7. Sharan R. V. (2011) Vymohy do profesiinoi kompetentnosti tiutoriv u systemi dystantsiinoho navchannia SShA [Requirements for the professional competence of tutors in the USA distance learning system]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy – Journal of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. *5,* 137–141. (in Ukranian)

8. Shchennikov, S. A., Teslinov, A. G. & Chernyavskaya, A. G. (2006). *Osnovy deyatelnosti tyutora v sisteme distantsionnogo obrazovaniya* [Fundamentals of tutor activity in the system of distance education]. Moskva: OOO «Drofa». (in Russian)

9. Tutoring: A time-tested solution to an unprecedented pandemic. (2020). Brookings. https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2020/10/06/tutoring-a-time-tested-solution-to-an-unprecedented-pandemic/.

10. What Tutoring is and What Tutoring is not. (2016). Schmid College of Science and Technology. https://blogs.chapman.edu/scst/2016/02/09/what-tutoring-is-and-what-tutoring-is-not/.

11. Zotkin, A. (2005). Ideya tyutorstva i problema subyektivnosti v obrazovanii [The idea of tutoring and the problem of subjectivity in education]. *Tyutorstvo: kontseptsii. tekhnologii. Opyt. – Tutoring: concepts, technologies, experience.* Tomsk. 23-35. (in Ukranian)

12. Zubenko, K. O. & Zaliubivska, O. B. (2018). *Pro polskyi dosvid vprovadzhennia tiutorstva v systemu vyshchoi osvity [About the Polish experience of introducing tutoring in the higher education system].* Materialy XLVII naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU – Proceedings of the XLVII scientific and technical conference of VNTU departments. Vinnytsia. https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/5129. (in Ukranian)

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Iryna Korobova – PhD, senior lecturer at the Department of Ukrainian and Foreign Languages at National University of Ukraine on Physical Education and Sport; e-mail: ira_korobova@ukr.net; GOOGLE: https://scholar.google.com.ua/citations?user=wFVEXsEAAAAJ&hl=uk

Viktoriia Nikiforova – senior lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation of Kyiv National University of Trade and Economics; e-mail: vic_nikiforova@ukr.net; ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6606-1127; SCHOLAR GOOGLE: https://scholar.google.com/citations? view_op=list works&hl=ru&user=JHP0OfoAAAAJ

Liubov Likarchuk – senior lecturer at the Department of Foreign Philology and Translation of Kyiv National University of Trade and Economics; e-mail: likarchuk@gmail.com; ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8167-9032